

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A176 Zwartkopmeeuw² *Ichthyaetus melanocephalus*, broedvogel (Versie oktober 2024)

Deze bouwsteen richt zich op de Zwartkopmeeuw in de hoedanigheid van broedvogel. Zwartkopmeeuwen broeden voornamelijk in de lage delen van Nederland, waarbij de Zuidwestelijke Delta het belangrijkste broedgebied vormt voor deze soort. Ze broeden vaak gezamenlijk in kolonies met Kokmeeuwen, waarbij Zwartkopmeeuwen de drogere plekken op de eilandjes verkiezen om te nestelen. Ze foerageren in agrarisch gebied, met name op graslanden en pas geploegd bouwland waar ze zoeken naar regenwormen en emelten. Deze foerageerplekken kunnen tot wel 40 km van de kolonie liggen. Zwartkopmeeuwen overwinteren langs de West-Europese kustgebieden, van Zuid-Engeland en Ierland tot Spanje en Portugal. In Nederland broedt 5-7% van de Europese populatie. Indien de grote populatie in Oekraïne niet wordt meegerekend, dan loopt dit op tot boven de 15%.

I. Advies uit de bouwsteen

Landelijk doel³

Vigerend landelijk doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied en behoud van ten minste 10 kolonies van ten minste 20 paren met een totaal van ten minste 500 paren.</i>	500 paren
Voorstel nieuw landelijk doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 3.200 paren, waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	3.200 paren
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	3.200 paren
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal broedparen in de periode 2015-2020.</i>	3.200 paren

Voorstel voor regionale opgave

Het huidige aantal broedparen per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁴ van Rijkswaterstaat (RWS). De soort bevindt zich in een gunstige Staat van Instandhouding waarmee de landelijke opgave uitkomt op 'behoud'. Het grootste deel van de Nederlandse Zwartkopmeeuwen broedt binnen de rijkswateren, met name in Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, Haringvliet en IJsselmeer.

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als broedvogel.

³ Het vigerend landelijk doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Zwartkopmeeuw als broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Regio's met minder dan 10 paren zijn niet weergegeven, de regionale opgave wordt als verwaarloosbaar beschouwd. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	2.600	79%	matige toename	2.600
Zeeland	500	16%	matige toename	500
Zuid-Holland	100	4%	onzeker	100
Overige regio's	elk <10	elk <1%	-	behoud geschikte broedlocaties
Landelijk	3.200	100%	matige toename	3.200

Prioritering

De Zwartkopmeeuw bevindt zich in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Zwartkopmeeuw wordt als ‘gunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

Het verspreidingsgebied is sinds het begin van de monitoring in omvang toegenomen en ook de populatie laat op de lange termijn een sterke groei zien (figuur 1, tabel 2). De populatieaantallen zijn momenteel gelijk aan de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder en generieke uitleg box 1) en tonen op de lange termijn een sterk toenemende trend (tabel 2, figuur 1). Het aspect populatie wordt dan ook als ‘gunstig’ beoordeeld. Het leefgebied is in voldoende omvang en kwaliteit aanwezig en er is geen sprake van grote knelpunten, waarmee ook het toekomstperspectief beoordeeld wordt als ‘gunstig’. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI ook al op alle aspecten als ‘gunstig’ ingeschat.

Nadere onderbouwing GRW⁵

De Zwartkopmeeuw heeft zich na de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980 (Directive Value, DV) in Nederland gevestigd als bestendige broedvogel, waarmee deze soort als ‘nieuwkomer’ wordt beschouwd. In dit verband betekent ‘bestendig’ dat de soort 10 jaar achtereen als broedvogel is vastgesteld. Echter, bij kolonievogels als de Zwartkopmeeuw moet sprake zijn van bestendige kolonies (zie Vogel *et al.* 2021). De Zwartkopmeeuw vestigde zich begin jaren zeventig als jaarlijkse broedvogel in Nederland, waarvan de populatie rond 1980 uit ca. 15 paren bestond. Van bestendige kolonies was echter nog geen sprake. Bij een nieuwkomer is de DV niet te bepalen. Immers, rond de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn kwam de soort nog niet als bestendige broedvogel voor in Nederland. De Ecologisch Gunstige Referentie (EGR) is bij nieuwkomers evenmin te bepalen. Er is geen duidelijke stabiele periode in het verleden aan te wijzen waarin de omstandigheden voor de soort gunstig waren. Bij nieuwkomers wordt daarom het gemiddelde over een recente periode als GRW aangehouden. De GRW voor Zwartkopmeeuw als broedvogel komt daarmee afgerond uit op 3.200 paren (gemiddelde periode 2015-2020).

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2015-2020	3.200 (1450-5037) paren
Beoordeling korte termijntrend	2009-2020	matige toename (7,5% per jaar)
Beoordeling lange termijntrend	1990-2020	sterke toename (12,5% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	2015-2020	3.200 paren

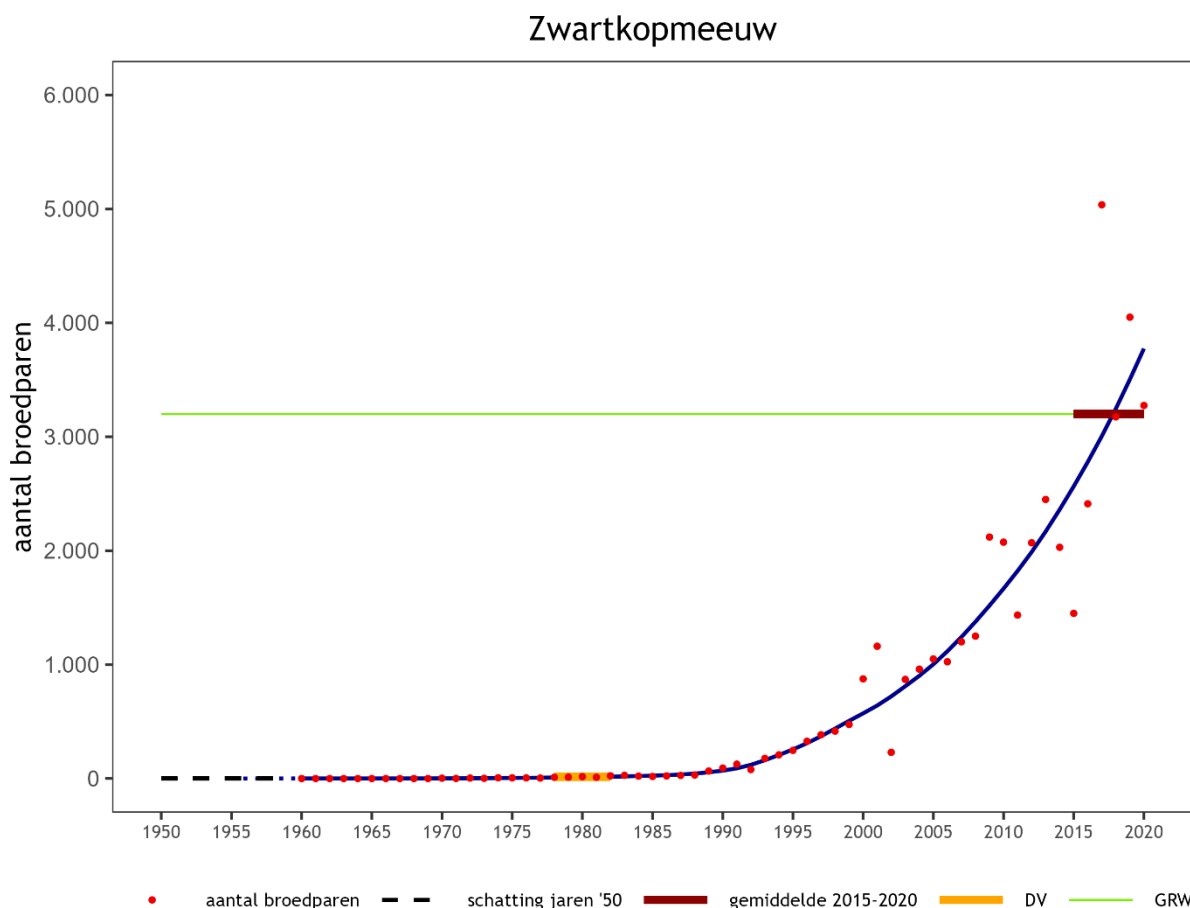
⁵ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor broedvogels?

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Daarom wordt eerst bezien of de populatieomvang zich toen op een gunstig niveau bevond. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 jaar aangehouden: de periode 1978-1982. Als de populatie zich in die periode op een gunstig niveau bevond, is de GRW gelijk aan de DV.
- De DV was aantoonbaar ongunstig als er rond 1980 sprake was van een langjarige consistente doorzettende afname, de soort als ‘*depleted*’ werd beschouwd (sterk afgenomen voor 1980 en nog niet hersteld), de soort op de Rode Lijst van 1984 stond en/of de populatie kleiner was dan de kritische populatiegrens (zie uitleg laatste bullet). In die gevallen wordt gekeken naar een *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt de populatieomvang in een periode binnen de tijdspanne 1950-heden waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren (zie bullets hierna).
- Bij nogal wat soorten is sprake van een continue afname voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (periode 1950-1980) en rond 1980 nog geen sprake van herstel. In die gevallen wordt als EGR een schatting over 1950-1959 aangehouden. De GRW is dan bepaald op 90% van die geschatte populatieomvang, om rekening te houden met de onzekerheden in de gegevens in deze periode.
- In de andere gevallen waarbij de DV als ongunstig wordt beschouwd wordt voor het bepalen van de EGR gekeken naar de lange termijn van 30 jaar vóór 1980, en de periode daarna, dus de tijdspanne 1950-2020. Binnen deze periode wordt gezocht naar een periode van minimaal 10 jaar waarin de soort zich op een (relatief) stabiel en gunstig niveau bevond. Als er geen voldoende stabiele periode wordt gevonden, wordt gekeken of er een langdurige periode (30 jaar) zonder afname was. Indien ontwikkelingen in de EGR-periode passen in de natuurlijke populatieschommelingen (bijv. sterfte in strenge winters gevolgd door herstel) dan kan, ondanks deze fluctuaties, nog steeds gesproken worden van een stabiele periode. Wanneer de DV ongunstig was en de EGR te bepalen is, dan is de GRW gelijk aan de EGR.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die in een periode voor 1980 valt en onomkeerbare ontwikkelingen vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn het leefgebied van een soort hebben verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij soorten van het boerenland; tussen 1950 en 1980 is 16% geschikt broedgebied verdwenen door bebouwing (inclusief infrastructuur).
- In sommige gevallen zijn zowel de EGR als de DV niet goed bruikbaar als GRW, bijvoorbeeld als de populatie zich in 1980 in een dalperiode bevond en er geen EGR te bepalen is, of omdat een soort zich recent gevestigd heeft. In het geval van recente (her)vestiging wordt het gemiddelde over de periode 2015-2020 genomen als GRW. Bij soorten met een ongunstig populatieniveau rond 1980 waarvoor de EGR niet te bepalen is, is teruggevallen op een kritische populatiegrens. Dit is een waarde waaronder de soort niet meer levensvatbaar in Nederland kan voortbestaan en dus de kans op verdwijnen zeer hoog is. Vanwege de onzekerheden rondom deze norm wordt deze zeer terughoudend toegepast.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de 'Gunstige Referentiewaarde' (GRW) voor de populatie van de Zwartkopmeeuw als broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van aantallen broedparen (rode punten). Voor periodes met jaarlijkse schattingen (enkele missende jaren uitgezonderd) is het populatieverloop weergegeven als een solide donkerblauwe lijn. In periodes waar geen jaarlijkse schattingen beschikbaar zijn, zijn de jaren met een bekende populatieomvang verbonden met een stippellijn. Relevante waarden zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1978-1982, oranje) en populatieomvang in de periode 2015-2020 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

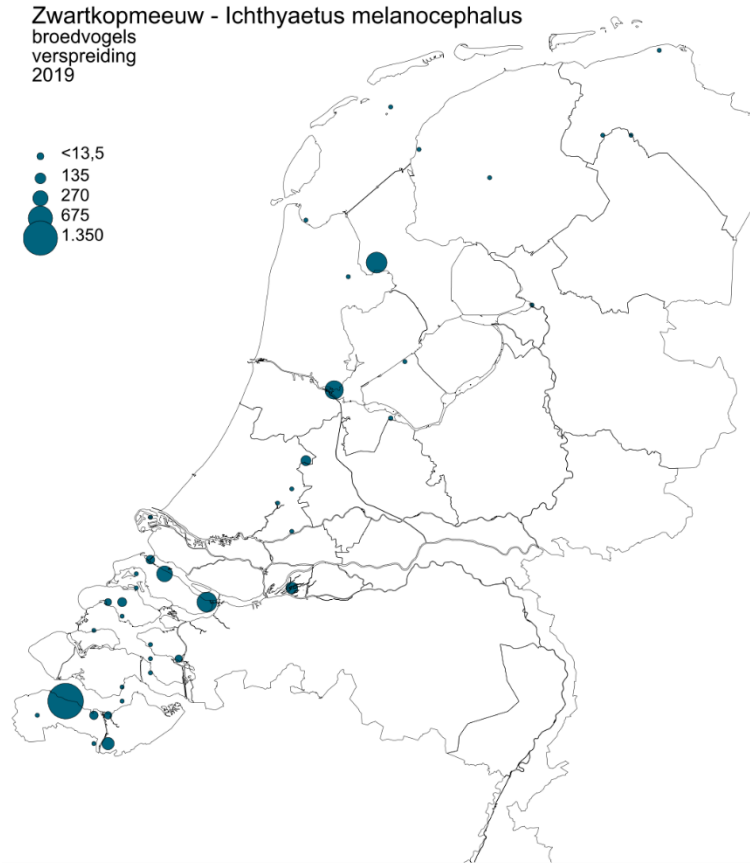
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvl)

De huidige populatieomvang (2015-2020) bedraagt 3.200 paren waarmee de populatie zich op een 'gunstig' niveau bevindt. De landelijke opgave komt daarmee op 'behoud'.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

Het eerste Nederlandse broedgeval van de Zwartkopmeeuw was in 1933 op Schouwen. Dit betrof een mengpaar met een Kokmeeuw. In deze tijd was de Europese verspreiding van deze soort beperkt tot het Zwarte Zeegebied. Het eerste 'zuivere' broedgeval in Nederland werd in 1959 op Goeree aangetroffen. Het duurde daarna nog zeker 10 jaar, vanaf 1970, alvorens deze soort jaarlijks terugkeerde naar Nederland om te broeden. Vervolgens is de populatie sterk toegenomen, ondanks enkele kortstondige onderbrekingen, waarschijnlijk door tijdelijke verhuizing van kolonies van het Deltagebied naar Vlaanderen. De populatie in het Deltagebied vormt één geheel met die in Vlaanderen en omvat enkele duizenden broedparen. In Nederland groeide het Deltagebied uit als het bolwerk van uitstek voor deze soort, waar 960-1.800 paar broedde in 2008-2011. Buiten het Deltagebied is de Zwartkopmeeuw een schaarse broedvogel, behalve in het IJsselmeer waar kolonies te vinden zijn op de Kinseldam en het eilandje Kreupel (100-300 paren in 2013-2015). In het Waddengebied blijft de soort schaars, de vestigingen in het binnenland zijn doorgaans klein maar kunnen enkele tientallen paren omvatten, zoals in de Nieuwkoopse Plassen (Lilipaly 2018).

Figuur 2. Broedverspreiding van de Zwartkopmeeuw in 2019. Weergegeven is het aantal broedparen per atlasblok (5x5 km) (Sovon 2021).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die ervoor zorgen dat de populatieomvang onder de GRW terechtkomt. De onderstaande analyse richt zich dus op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- Aantrekkelijke broedplaatsen voor Zwartkopmeeuw zijn nieuw aangelegde eilandjes en kunstmatige zandvlaktes van industrieterreinen en vloeivelden die schaars begroeid zijn. Ook bereikbaarheid van geschikte foerageergebieden bij de broedlocatie (tot 40 km), vaak agrarisch gebied en geploegd bouwland, is belangrijk. Zwartkopmeeuwen foerageren voornamelijk buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. Natuurlijke milieus zoals schorren en eilanden zijn minder in trek. Vegetatiesuccessie op de huidige broedlocaties dient te worden tegengegaan, maar enige begroeiing is wel noodzakelijk, zodat de jongen dekking hebben bij nat weer (ministerie van IenW 2016). Het realiseren van natuurontwikkelingsgebieden kan voor nieuwe broedlocaties zorgen voor deze soort, voor zover een snelle successie van de vegetatie dit niet onmogelijk maakt.
- De Zwartkopmeeuw heeft een grote verstoring gevoeligheid, verstoring vindt al plaats vanaf 300 m afstand. Het meest bedreigend voor rust is waterrecreatie, zoals het aanleggen van boten bij eilanden, maar ook kitesurfers en vliegtuigen. Het is belangrijk dat de rust op broedeilanden gewaarborgd wordt voor deze soort (bijvoorbeeld door de gedragscode laagvliegen voor de burgerluchtvaart, reguleren kitesurfen, etc.) (ministerie van IenW 2016).
- Om buitendijkse broedkolonies te beschermen tegen stormvloed kunnen maatregelen worden genomen om golven te breken en aanspoelsel tegen te houden (Sweco 2023).

Regionale verschillen

Ondanks de aanwezigheid van kokmeeuwenkolonies in het Waddengebied en in de noordelijke provincies, komt de Zwartkopmeeuw daar weinig tot broeden. Zwartkopmeeuwen lijken weinig trouw aan hun broedplaats te zijn en kunnen in opeenvolgende jaren op verschillende locaties broeden. Zo kunnen matige jaren in de Zuidwestelijke Delta gepaard gaan met een toename in Vlaanderen. Ook is er uitwisseling met andere Europese kolonies, zo blijkt uit ringterugmeldingen: vogels die geringd zijn in Polen, Hongarije en Oekraïne, kunnen in Nederland gaan broeden (Lilipaly 2018).

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

- Het Natuurpakket Westerschelde bevat de uitbreiding van de estuariene natuur (schorren en slikken) van de Westerschelde met 600 ha. Via verschillende projecten, zoals bij de Hedwigepolder, natuurgebied het Zwin en in het tussenliggende gebied in Zeeuws-Vlaanderen met onder andere Perkpolder en Waterdunen, wordt geprobeerd om een natuurlijke, veilige en toegankelijke Westerschelde met ruimte voor getijdenatuur en natuurbeleving te creëren. Zo worden nieuwe slikken en schorren gecreëerd door binnendijkse gebieden weer buitendijks te maken en terug te geven aan de getijdewerking en de dynamiek van de rivier. Ook worden maatregelen getroffen om de natuur buitendijks te herstellen en te versterken. Deze ontwikkelingen kunnen een positieve uitwerking hebben op de Zwartkopmeeuw door de vorming van nieuwe broedlocaties.
- Met het Programma Deltanatuur werkt Staatsbosbeheer aan de waterveiligheid en klimaatbestendigheid van Nederland. De Zwartkopmeeuw kan profiteren doordat maatregelen worden getroffen om vegetatiesuccessie tegen te gaan en voorwaarden worden gesteld aan menselijke activiteiten in de gebieden.
- Begin jaren negentig van de vorige eeuw werd Plan Tureluur ontwikkeld ter compensatie van het door de komst van de Deltawerken verloren buitendijks getijgebied. Dit plan zorgde voor de aanleg van ruim 1.000 hectare natuurgebied aan de zuidkust van Schouwen-Duiveland, met slik, water, veilige droogte en veel ondiep water en drassig land. Diverse kustbroedvogels hebben geprofiteerd van de aanleg van deze natuurontwikkelingsgebieden.
- Het 7-Eilandenplan, in 2016 opgesteld door Het Zeeuwse Landschap (HZL) en Delta Project Management (DPM), is een plan voor concrete maatregelen op de korte termijn voor kustbroedvogels in de provincie Zeeland. Het omvat de aanleg van zeven eilanden om kustbroedvogels nieuwe broedgelegenheid te bieden.
- In veel natuurontwikkelingsgebieden binnen het Natura 2000-netwerk en op gronden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt gestuurd op ontwikkeling van natte natuur. Dit gebeurt op grotere schaal onder andere via de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Een project met perspectief voor de Zwartkopmeeuw is Marker Wadden verlengde fase 1, waarbij twee eilanden worden aangelegd om nieuw leefgebied te creëren in het Markermeer.

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

Op de recente Europese Rode Lijst staat de Zwartkopmeeuw als niet bedreigd vermeld, zij het dat sprake is van dalende trend (BirdLife International 2021). Dat lijkt in tegenspraak met de nieuwe Europese broedvogelatlas die in tal van landen, zoals ook Nederland, uitbreidingen te zien geeft van het verspreidingsgebied, met name in West- en Midden-Europa (Keller *et al.* 2020). De Europese afname wordt vooral veroorzaakt door de grote achteruitgang van de belangrijkste kolonies voor de soort in de Oekraïne.

Kennisleemtes

Het is bekend dat de Zwartkopmeeuw een verstoringsgevoelige soort is. Wat de effecten zijn van verstoring op de Nederlandse broedpopulatie is echter niet bekend.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Zwartkopmeeuw zich in een GSvI en het toekomstperspectief is 'gunstig'. Gezien de natuurontwikkelingsprojecten in het kader van Natuurpakket Westerschelde, Programma Deltanatuur en PAGW is het goed denkbaar dat de Zwartkopmeeuw zal profiteren van natuurontwikkeling- en herstelmaatregelen waardoor er nieuw broedbiotoop beschikbaar komt voor deze soort.

3. Advies landelijk doel

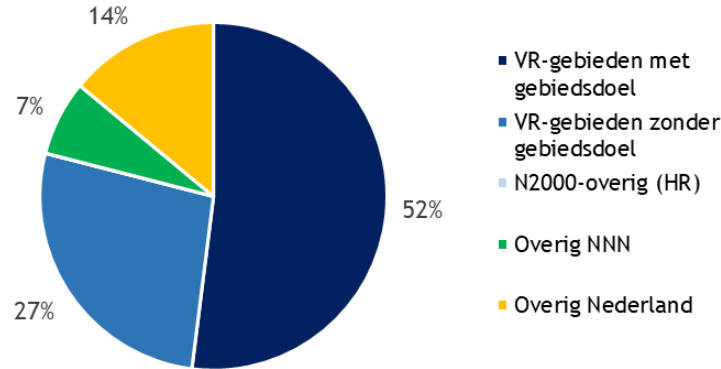
De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 3.200 broedparen. De korte en lange termijntrend in aantal broedparen neemt toe en het toekomstperspectief is als 'gunstig' beoordeeld. Het ligt voor deze

nieuwkomer voor de hand om de huidige populatieomvang (2015-2020) als uitgangspunt voor het landelijk doel te nemen. Het advies is om het landelijk doel ook op 3.200 broedparen te stellen.

IV. Regionale opgave

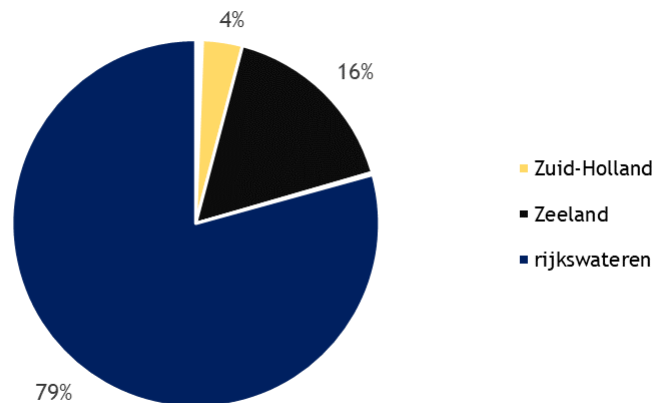
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes jaar (2015-2020) broedde meer dan 50% van de Nederlandse Zwartkopmeeuwen in Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor deze soort (figuur 3). Meer dan een kwart van de populatie broedde in vogelrichtlijngebieden zonder gebiedsdoel.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2015-2020) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Zwartkopmeeuw als broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrictlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Bijna 80% van de Nederlandse broedpopulatie van de Zwartkopmeeuw broedt binnen de rijkswateren. Belangrijke gebieden buiten de rijkswateren liggen in de provincies Zeeland en Zuid-Holland.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Zwartkopmeeuw als broedvogel in de afgelopen zes jaar (2015-2020) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

De belangrijkste broedgebieden van de Nederlandse Zwartkopmeeuw bevinden zich binnen de rijkswateren, met name in Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Haringvliet en IJsselmeer (tabel 3). De regionale doelstelling van 400 paren in het Deltagebied heeft betrekking op de

gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Haringvliet, Krammer-Volkerak en Zoommeer. In vergelijking met de huidige populatieomvang (2015-2020) in deze gebieden bevindt de Zwartkopmeeuw zich ruimschoots boven het instandhoudingsdoel voor de regio. Ook bij de Nieuwkoopse Plassen & De Haeck wordt het instandhoudingsdoel ruimschoots gehaald.

Tabel 3. De belangrijkste broedgebieden van de Zwartkopmeeuw als broedvogel in de periode 2015-2020 alsmede overige Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel (IHD) voor deze soort. Het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie is indicatief weergegeven. VR = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied, VR* = VR-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Zwartkopmeeuw als broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrictlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = instandhoudingsdoel, - = geen IHD. *Een sterretje bij het IHD duidt op een regionaal doel: dit doel geldt voor meerdere gebieden (zie het aanwijzingsbesluit voor meer toelichting).

Gebied	Status	Regio	Aantal (paren)	Aandeel in NL	IHD (paren)
Westerschelde & Saeftinghe	VR*/HR	rw	814	25%	400*
Haringvliet	VR*/HR	rw	734	23%	400*
IJsselmeer	VR/HR	rw	425	13%	-
Grevelingen	VR/HR	rw	170	5%	-
Natuureiland IJburg	overig	NH	113	3%	-
Oostburg, Sophiapolder	overig	ZL	111	3%	-
Oosterschelde	VR/HR	rw	111	3%	-
Terneuzen, haven, schiereiland	overig	ZL	108	3%	-
Sas van Gent, Papeschorpolder, natuurbouw	NNN	ZL	105	3%	-
Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	VR*/HR	ZH	105	3%	9
Krammer-Volkerak	VR*/HR	rw	25	1%	400*
Zoommeer	VR*	rw	0	0%	400*

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Zwartkopmeeuw is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Zwartkopmeeuw geen aanvullende landelijke opgave is, is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Zwartkopmeeuw als broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Regio's met minder dan 10 paren zijn niet weergegeven, de regionale opgave wordt als verwaarloosbaar beschouwd. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	2.600	79%	matige toename	2.600
Zeeland	500	16%	matige toename	500
Zuid-Holland	100	4%	onzeker	100
Overige regio's	elk <10	elk <1%	-	behoud geschikte broedlocaties
Landelijk	3.200	100%	matige toename	3.200

V. Prioritering

De Zwartkopmeeuw bevindt zich in een GSvI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- LILIPALY S. 2018. Zwartkopmeeuw *Ichthyaetus melanocephalus*. Pp. 292-293 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- MINISTERIE VAN I&W. 2016. Natura 2000 Deltawateren, beheerplan 2016-2022.
- SWECO. 2023. Natuurdoelanalyse Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Eindconcept 15 mei 2023. Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2021. Zwartkopmeeuw. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/5750>. Geraadpleegd op 16/11/2021.